

Alt udsolgt, når der er gletsjere på plakaten

Flere end 10.000 danskere strømmer hver tirsdag til naturvidenskabelige foredrag streamet live fra Aarhus Universitet til 250 steder i Danmark. Vi var med i Valby Kino.

NATURVIDENSKAB

PER MUNCH

Den store sal i Valby Kino er udsolgt hver eneste tirsdag, når der er naturvidenskabelige foredrag live fra et auditorium i Aarhus. Her – såvel som 250 andre steder i rigsfællesskabet – kan man få oplevelsen af at sidde til et topforedrag med nogle af landets dygtigste på deres felt, og man kan ovenikøbet stille spørgsmål til dem via Twitter og mail. Det betyder, at de 70 gratis billetter altid er revet væk.

»Jorden er dynamisk. Intet varer ved«, forklarer David Lundbek Egholm, professor på Institut for Geoscience, fra lærredet i Valby, der skal få os til at se vores tilværelse i et lidt større perspektiv. Emnet i dag er, hvordan istider og vand har formet Danmark.

Derfor indleder han med pladeteknik: at Jorden består af flere plader, der langsomt sejler rundt mellem hinanden gennem tre milliarder år på den animation, han viser.

»Vi ved, at de store plader stadig bevæger sig med 5-7 centimeter per år. Det svarer ret præcist til den hastighed, en negl vokser med. I kan jo sætte jer og holde øje med jeres egne hænder, hvis I vil have en fornemmelse af det«, siger Egholm fra skærmen, og der klukkes såvel i Valby som i redningshuset i Klitmøller, i Malling sognegård og i roklubben i Slesvig. Perspektivet, forklarer han os i de røde

biografstole, er, at Jorden var en stor kugle af bundfrossen is for 500 millioner år siden. En tilstand, der varede indtil kambrium, hvor masser af liv opstod og dannede CO₂, der fungerer som en slags termostat for Jorden.

Så kom de istider, der lokalt kvaste de norske fjelde og førte materiale – moræner og kæmpe sten – ned til os. Eller bare lagde sig og trykkede Jylland fladt. Mens vand i kanaler under isen lavede slugter og søer. Alt illustreres med dronefilm og laserkort lavet ved overflyvning. Som min sidemand siger imponeret inden pausen: »Det er videnskab på en helt ny måde. Og jeg havde såmænd gerne selv betalt en 20'er for det.«

Fællesskab om videnskab

For biografen, der blev startet i 2013 i en nedlagt telefoncentral skråt over for Big-Bowl, er det en stor gevinst at have noget at lokke med på en mørk og blæsende tirsdag i den mørke sidegade til Toftegårds Allé.

»Det er en kæmpe, kæmpe, kæmpe succes«, fortæller Emmanuelle Kortholm,

der er næstformand i den forening af godt 75 frivillige, der driver det lokale samlingssted, hvor man både kan se små film fra Makedonien, Finland og dokumentaren om Leonard Cohens norske kæreste. Her vises også mere kontante – i ordets bogstaveligste forstand – film som 'Terminator',

'Zombieland' og de animerede får i 'Færmageddon', *maeah the fars be with you*.

Næstformanden havde hørt om de streamede forelæsnings i et netværk af små og mellemstore biografte, og efter et år er det nu et sikkert hit. Selv om det kun indbringer et tilskud fra Carlsbergfondet, giver det liv i kludene i biffen, hvor man også lokker med babybio, filmquiz, strikke-

bio og 80'er-bio med kultfilm om freda-

gen. I lædersofaen sidder to modne herrer, lokale valbyborgere, som i pausen hver har forsynet sig med en halvliters specialbryg.

»Den første gang vi var her, til rumrejseren rundt i solsystemet, anede vi ikke, om vi sad og så en film eller var til foredrag, fordi der skete så meget på skærmen. Men det var rigtig godt, og man bliver jo lidt benovet, når man hører, at ham, der fortæller en om rummet, faktisk bliver ringet op af Nasa, når de skal have lavet en beregning om en satellits bane«, siger Finn Jensen. Hans ven John Breiner supplerer:

»Man bygger mere og mere på for hver gang, vi kommer. Vi er ikke gået tomhændede hjem.«

I en anden sofa sidder Ellen Christensen, der arbejder med voksenpædagogik, og Jan Storgaard, der arbejder med byggeri og renovering. De hørte om live stream fra en af deres venner fra Videnskab og Vin – en foredragsrække på Statens Naturhistoriske Museum.

»Vi hentede med det samme billetter til hele sæsonen. Det er dygtige formidlere, og det foregår på et seriøst niveau. De forlanger noget af folk«, siger Jan Storgaard, mens konen tilføjer:

»Nogle gange kan det godt være svært. Hvis det handler om kemi, står jeg helt af. Men det gør ikke noget, for der er en god

FAKTA

Istiden live

Tirsdag aften fortæller forskere i naturvidenskab fra Søauditorierne på Aarhus Universitet om opdagelser og ny viden. Hele Danmark kan gratis komme på krydstogt i rummet, møde snedige bakterier, forstå genmanipulation, og hvad luft egentlig er for noget.

Foredraget varer to timer med tv-transmission af forskere, små dronefilm, animationer og powerpoint, som så bliver produceret og streamet live til mere end 250 steder i Danmark. En opgørelse fra en tilfældig tirsdag sidste år viste, at 11.700 deltog på landsplan.

Værtsstederne er biografte, sognegårde, biblioteker, gymnasier, skoler og forsamlingshuse, der har teknikken til at lave en slags biograf – og som forpligter sig til at kunne servere noget i pausen midtvejs. Nogle steder er der også fællesspisning først.

Foredragene er finansieret af Aarhus Universitet og Carlsbergfondet. Læs mere og tilmeld et samlingssted her: www.ofn.au.dk

stemning, og senere kan jeg sagtens komme på igen.«

Initiativtager til at live streamede foredragene er Jens Holbech, der siden 2006 har arbejdet med forskningsformidling på Aarhus Universitet. Hans kongstanke er, at forskerne skal udbrede den verden, de alle sammen brænder for – og få lokket flere ind i faget. Men det allervigtigste er at skabe små fællesskaber ude i landet, hvor naturvidenskaben er omdrejningspunktet.

»Med til almindelsen hører at kende til videnskab. Jeg er helt enig i, at vi skal vide noget om litteratur og de gamle romere. Men jeg synes også, at genmanipulation, og hvordan vores verden er formet af is og vand, er vigtige emner«, siger Jens Holbech over telefonen.

»Målet for mig er at gøre det populært at gå til foredrag, så man ved middagsbordet taler om, hvad man har set og hørt, ligesom man kunne sidde og tale om noget, man har set i teatret.«

Våde tæer og istid

Inde i salen er lektor Nicolaj Krog Larsen gået i gang med at vise, hvordan Danmark så ud i mellemistiden, som begyndte for omkring 130.000 år siden. Dengang var temperaturen præcis 2 grader højere end i moderne tid. Altså sådan som det vil se ud, hvis vi overholder Paris-aftalen.

Her viser det sig, at vandstanden ville være 6-9 meter højere end i dag.

ISTID. Tirsdag aften kunne man i Valby Kino og over 200 andre steder i landet komme til foredrag på Aarhus Universitet om, hvordan is og vand har formet Danmark. De naturvidenskabelige forskere streamer deres opdagelser til Danmark, Færøerne og Grønland.

Foto: Jens Hartmann Schmidt

Hvilket er ingenting imod, hvordan det kommer til at se ud med havspejlet om 10.000 år. Den forsigtige version siger en havstigning på 25 meter, den mere radikale 50 meter.

Hvis man ser på Danmark om 20.000 år, vil havet være steget med 120 meter, og så ligner landet pludselig Færøerne med nogle af de højeste knolde i Jylland som det eneste landfaste, skægt nok lige der, hvor man kan se, at aftensens to forskere har valgt at købe hus.

Og så vender Nicolaj Krog Larsen tilbage til spørgsmålet fra indledningen, for som han siger, er det jo rart at vide, hvornår istiden kommer, hvis man nu skal til at bestille ferie. Vi klukker igen fra Nordjylland til Gedser.

Svaret er, at der vil gå 100 millioner år, før vi igen får en rigtig istid. Men hvem bekymrer sig om det, hvis vi er druknet i mellemtiden – og kun bæres oppe af vores ufatteligt lange negle.

per.munch@pol.dk

Fængselsforbund: Sikkerheden er i fare i Nuuks nye fængsel

Trods underbemanning åbnede længe ventet fængsel i Nuuk i juni. Regeringen er tvunget til at sende akutberedskab. På Christiansborg breder kritikken sig.

GRØNLAND

LASSE DANIELSEN

Situationen er kritisk på den nye fængselsanstalt i Grønland, lyder det fra Fængselsforbundet.

Personalet er ungt og uerfarent, og der er tale om underbemanning i en sådan grad, at det udgør en sikkerhedsrisiko for både indsatte og ansatte i det nyåbnede fængsel.

Advarslerne fra Fængselsforbundet fik 29. oktober Justitsministeriet til at reagere. Ministeriet skrev i en pressemeddelelse, at man har valgt »midlertidigt at ansætte pensionerede betjente og udstationerede erfarne fængselsbetjente fra Danmark, som skal afhjælpe personalemanglen her og nu.«

Anstalten skal egentlig bruge 49 betjente i alt for at være sikkerhedsmæssigt forsvarlig at drive. Men de seneste tal fra

Kriminalforsorgen i Grønland viser, at der blot er ansat 33 betjente, hvoraf 21 er elever. Det vil sige elever på den toårige uddannelse til anstaltsbetjent, der er i praktik som en del af uddannelsen. Typisk ufaglærte kvinder og mænd i 20'erne.

Politikeren har talt med en af de 12 erfarne danske fængselsbetjente fra regeringens akutberedskab. Han oplevede store problemer med underbemanning og fortæller, at de unge grønlandske anstaltsbetjente især har svært ved at sætte sig i respekt over for de hærdede indsatte.

»Det er synd for dem, at de har fået overladt det der til sig selv. Det er egentlig rystende, når jeg lige tænker mig om«, siger fængselsbetjenten, som ønsker at være anonym på grund af sit arbejde.

Anstalten i Nuuk har været undervejs siden 2009, hvor Folketinget besluttede, at man ville rette op på årtiers menneskeretlig kritik af en såkaldt dobbeltstraf til de hårdeste kriminelle fra Grønland. Tidligere har ikke været muligt for forvaringsdomme at afsone i Grønland, hvorfor de er blevet flyttet 4.000 kilometer væk fra deres familier til Herstedvester Fængsel i Danmark.

Af de omkring 25 grønlandske forvaringsdomme har 10 sagt ja til at blive forflyttet til den nye anstalt i Nuuk. Lige nu er der 53 indsatte i Nuuk, hvoraf 33 sidder i den lukkede afdeling.

Brandlukning

Hos Fængselsforbundet er René Larsen, forbundssekretær med ansvar for Grønland, glad for, at man nu handler på situationen politisk. Men han jubler ikke over

BANGE. »Når personalet er intimiderede og føler sig angste, så påvirker det da sikkerheden«, siger René Larsen fra Fængselsforbundet. Foto: Martin Lehmann

reaktionstiden. »Det er jo brandslukning. Det er noget, man gør i 11. time, fordi man har erkendt, at anstalten i Nuuk kollapse, hvis man ikke gør noget. Det er min påstand«, siger René Larsen.

Han varslar, at situationen forværres igen om lidt. De danske fængselsbetjente, som blev sendt op fra Herstedvester Fængsel for at hjælpe med indkøringen af de forvaringsdomte grønlandere, tager hjem igen 1. december. Det efterlader blot

enkelt dansk fængselsbetjent i Nuuk. Ifølge Fængselsforbundet vil der fra 1. januar være 28 ansatte betjente, hvoraf kun 9 er uddannet.

Direktøren i Kriminalforsorgen i Grønland, Naaja Nathanielsen, kan godt genkende dele af det billede, Fængselsforbundet beskriver.

»Det er klart, at det påvirker driften, når over halvdelen af vores ansatte stadig er under uddannelse. Men der er ingen faktorer, der indikerer, at sikkerhedsniveauet ikke er på plads«, siger Naaja Nathanielsen.

Hun henviser til, at der hverken har været stigninger i antallet af konflikter eller overfald på anstalten den seneste tid. Udfordringen med at få ansat tilstrækkeligt med personale inden anstaltens

åbning har længe været kendt. I juni 2018 var kriminalforsorgens direktør dog »ved rigtig godt mod«, i forhold til at det nok skulle lykkes, som hun sagde til Politikken.

I dag siger Naaja Nathanielsen, at man siden efteråret 2017

har gjort, hvad man kunne, for at få skaffet personale. Desværre uden at få de rigtige profiler til at ansøge.

»Det er kommet bag på os, at vi må sortere så mange ansøgere fra, fordi de ikke møder kravene«, siger Naaja Nathanielsen.

Det kræver en ren straffattest, og at man kan tale både dansk og grønlandsk for at komme i betragtning. Og det er ikke mange tosprogede grønlandere, som søger jobbet som anstaltsbetjent.

Lønnen er problemet

Årsagen er ifølge Fængselsforbundet, at lønnen er for lav. En grønlandsk anstaltsbetjent tjener 18.300 kroner om måneden ved ansættelsen. Og i et land med højkonjunktur er det ikke svært at finde arbejde til op mod 5.000 kroner mere om måneden, siger René Larsen.

Derfor ønsker Fængselsforbundet, at man udligner lønforskellen mellem danske og grønlandske fængselsbetjente.

Ifølge René Larsen vil det koste 8 millioner kroner om året at udligne lønfor-

FAKTA

Ny anstalt i Nuuk

Den nye fængselsanstalt i Nuuk har plads til 76 indsatte. I øjeblikket er der 53. Anstalten har fire afdelinger, to åbne og to lukkede. Den ene af de åbne afdelinger har man dog lukket ned grundet personaleudfordringerne. Arealet er 8.387 kvadratmeter. Anstalten har kostet cirka 400 millioner kroner.

Kilder: Arkitektfirmaet SHL og KNR

skellen mellem danske og grønlandske fængselsbetjente.

Det forslag tager Aaja Chemnitz Larsen fra det grønlandske parti Inuit Ataqatigiit med som krav til de igangværende finanslovsforhandlinger.

Hun bakkes op af SF's retsordfører, Karina Lorentzen Dehnhardt. Hun ønsker også en udligning af lønnen, for beløbet »er jo ikke en herregård«.

Samme ønske har Dansk Folkepartis retsordfører, Peter Skaarup, mens Kristian Hegaard fra Radikale Venstre gerne vil se nærmere på forslaget.

Justitsministeriet oplyser, at der nedsat en arbejdsgruppe, der kigger på lønforskellene, og at deres arbejde forventes afsluttet inden udgangen af 2019.

lasse.danielsen@pol.dk